

Nagyközség – toronyházakkal

Mikor a 23-as busz befordul a Soroksári útról Pesterzsébet szűk főutcájába, a Kossuth Lajos utcába — ahol két busz is nehezen fér el egymás mellett — azon gondolkozom, hogy Pestnek XX. kerülete, Pesterzsébet lényegében mi-csoda? Földrajzilag Budapest világváros 110 ezer lakosú peremvárosa; mintegy 100 kisebb-nagyobb korszerűsített üzemmellel, négy kitűnő, főleg exportra termelő téesszel, tan-gazdasággal, 70 különböző ok-tatási intézménnyel, négy nagy forgalmú művelődési házzal, köztük a híres Vasas »Csili«-vel, múzeummal, sok könyvtárral, filmszínházakkal. De van-e városi rangja? S hogyan fejlődnek e rangfo-kozat eléréséhez szükséges fel-tételei, civilizációs eszközei? A főváros világvárosi fejleszté-sével mennyire áll összhang-ban e külső kerület, mit tes-zünk azért, hogy csökkenjen a különbség a belső és a kül-ső kerületek között?

A legrégebb városrészből a legújabb

Ahol a 23-as befordul Erzsébet »kapuján«, az elénk táruló kép komoly átalakulást mutat. Karcso toronydaruk emelik az új épületszerkezeteket a lebontásra váró ósdi nyeregtetős házak között, s a földszintes kerületből kiemelkedő négyemeletes épületek, egy majd-nem kész csupaüveg torony irodaház, és a születendő töb-bi toronyház, s a már elké-szült, kecses erkélyű házak sora, a modern, fényes portá-lú üzletek sajátos színpoltot adnak a tanácsháza és az E 5-ös főközlekedési út között épülő városközpontnak.

— Az egész kerület ilyen lesz? — kérdezem a kerület vezetőit, dr. Nagy Ernő vb-el-nököt, Keszthelyi Gyula vb-titkárt és Berei Andrásné, az építési osztály vezetőjét.

— Nem. Az új városközpont, az a szövetkezeti lakótelep, amelyen összesen 1059 lakás, 60 férőhelyes óvoda és 70 férő-helyes bölcsőde épül a har-madik ötéves tervben, csak reprezentatív magja lesz en-nek a nagy kiterjedésű kerü-letnek. Ez volt Erzsébet egyik legrégebbi része, s ez lesz most a legújabb. Ezenkívül még két új lakótelep épül. A Kispest felé eső részen jövőre befeje-ződik a 270 lakásos OTP-társ-sasházak építése, s valószínű-leg még az idén megkezdik az 1148 lakásos KISZ-társasházak építését a kerület déli részén.

Természetesen sok családi ház is épül OTP-kölcsönrel.

A kerület fejlődésére jel-lenző adat: míg húsz év alatt összesen 2300 lakás épült, most, öt év alatt háromezer. Az új városközpont és az új lakótelepek építése egy na-gyobb, komplex távlati terv része. Eszerint mintegy 7600 lakást kell megépíteni a har-madik, negyedik és az ötödik ötéves tervben. A lakások zö-mé az ötödik ötéves tervben készül majd.

— Nálunk a laksűrűség na-gyobb, mint a budapesti átlag: 110 ezer ember közül 33 ezer olyan lakásban él, amelynek közel 70%-a szoba-konyhás — magyarázza a tanácselnök. — A lakosság is segít abban, hogy minél hamarabb menjen a munka; társadalmi úton vé-gezzük a régi épületek lebontását ott, ahol az építőiparnak nincs erre kapacitása. A bon-tási munka fejében a segítőkész erzsébeti polgár megkap-ja a még használható építő-anyagot. Hiszen mint említet-tük, sokan építenek családi házat is. A kerület lakóinak 75–80 százaléka családi ház jellegű épületben él. A kert-város jellegét az új városközpont magas házai alapvetően nem változtatják meg. Bár többen lemondanak a csalá-di házról is, a városi jelleg gyors kialakításával járó elő-nyökért...

A biztatás a jellemző

— Beszélgetés közben gyak-ran hallunk olyan vélemé-nyeket, hogy az erzsébetiek elégedetlenek a fejlődés üte-mével. Sajnos, a múlt öröksé-géből adóan is — amikor a város urai »eltakarékoskod-ták« a fővárosból ide kitelep-ülő munkásemberektől a szé-les utakat, a járdákat, a víz-vezeték-, a gáz- és a csatorna-hálózatot — más kerületekkel szemben viszonylag kedvezőt-leőbb helyzetben vagyunk. A talajszerkezet és a fontosabb közművek elmaradott állapota nehezíti a gyorsabb fejlődést. A kis épületek szanálása, cse-relakás, kártérítés biztosítása nehéz feladatot jelentenek. Érdekes és új vonás azonban, amit például a tanácsstag-vá-lasztó beszélgetések során ta-pasztaltunk: különféle kíván-ságlisták és követelések he-lyett inkább a biztatás volt a jellemző.

— A legnagyobb problé-mánkat, a nehéz lakáshelyze-tet már említettük. Külön-gond, hogy az emberek itt annyira hagyománytisztelők, annyi minden köti őket ehhez a városrészhez, környékbeli munkahelyeikről nem is be-szélve, hogy a régi épületek szanálása után is erzsébetiek akarnak maradni. Ezért érde-mes lenne elgondolkozni azon, hogy a kerület valamelyik ré-szén nem lenne-e célszerű ál-lami lakásokat is építeni. Mert ha az erzsébetiek elkerülnek a főváros más részeibe, csak a lakás-csereberélések folya-mata kezdődik meg.

Gondok és eredmények

Hat évvel ezelőtt még a víz-hiány volt a legnagyobb gond, azonban a lakosság anyagi és társadalmi hozzájárulásával kiépítették a kerületben a víz-vezeték. De gond ma is a közutak építése: összes útjain-ka csak az egynegyede meg-felelő. Éves átlagban hat kil-ométer utat újítanak fel, de ez, sajnos, kevés. Az idén 15 ezer négyzetméter járda épül és jellemző a lakosság érdeklődésére, hogy már 1968-ra elő-re befizették hozzájárulásu-ka több mint tízezer négyzet-méternyi járda megépítéséhez. A csatornaépítés is további gond. Bár a főváros és a kerü-let sok tízmillió forintot fordít rá, a községfejlesztési alap nagy részét is erre költik. A közvilágítás korszerűsítésére 350 higanygőzlámpát szereltek fel. A lakosság életszínvonal-a annyira emelkedett, annyival több a háztartási gép, tévé, rádiókészülék, hogy az utóbbi négy-öt évben a villamosener-gia-felhasználás kétszeresére nőtt. Ezt csak 42 új transzfor-mátor-állomás és sok kilomé-ternyi vezeték kicserélésével lehetett biztosítani. De még

fel, de szeretnék elérni, hogy a többi téess is bekapcsolód-jék a kerület ellátásába.

Modern életszemlélet

És hogy milyenek az itt lakók? De hiszen elmondották, hogy mennyi mindent a lakos-ság segítségével végeztek el a kerületben. Míg Budapesten átlagban 17 forint értékű tár-sadalmi munka jut egy sze-mélyre, itt ez 45 forint. A kul-turális érdeklődésre bizonyít-ék, hogy megduplázódott a villamosenergia-felhasználás is, és magas a könyvtárak és a művelődési házak forgalma. Egy év alatt közel egymillió ember fordul meg a négy mű-velődési házban. Az Erkel Színháznál operaelőadások után közvetlen buszt állítottak be az erzsébetieknek. A kerü-leti múzeum országos érdeklő-désre számot tartó kiállításai-ról beszámolnak a fővárosi la-pok. 47 tagú képzőművész kör-rük tagjai között neves, Der-kovits-díjas művészek is van-nak. A tavaszi és őszi tárlat megrendezése rendszeressé vált.

Vidék hát, vagy város? A kerület mai arculatát a múlt, jelen, jövő logikus összefüggé-seiből kell kihámozni, s a jövő építésénél az óhajok mellett a realitásokkal is számot kell vetni. Bizonyos ütemezést be kell tartani. Mint minden nagy átalakulásra jellemző, így Erzsébetére is, hogy fejlő-dése egyenetlen. Sok benne a kikerülhetetlen kettősség. Hogy az új házakban, vagy a régi családi épületekben lakók új villamosgépeinek energia-fogyasztását még alig győzi az Elektromos Művek, ez csak jelkép, de nem a lényeg.

Csákváry Margit

így is előfordul, hogy új gép bekapcsolása gondot okoz. 1970 végéig az elektromos há-lózat nagyarányú felújítását tervezik.

— A városfejlesztésnél — bármennyire is szívünkön feks-zik — alaposan meg kell fon-tolni, mennyit bír el a kerü-let — mondják. — Hiszen nemcsak az új városközpont és az új lakótelepek, de a ker-tes családi házak kulturált életfeltételeit is tovább kell fejleszteni.

Azután sorolják az egyéb terveket: a soroksári Duna-ág-ban a Molnár-szigeti nyári út-törőtábor fejlesztésére az idén 600 ezer forintot költenek. Az úttörőház szép, de kellene egy ifjúsági ház is. Az új, 80 férő-helyes szociális otthont most avatták fel egymillió forintos költséggel. Ősszel nyílik meg egy vasipari szakközépiskola. A soroksári Duna-partot üdü-lőparttá fejlesztik. 1969-ben kezdődik el a vállalati és csa-ládi üdülők, sporttelepek épí-tése. A televízióadásoknál azonban már most sokszoros a túljelentkezés. Elmondják, hogy a kerület ipari üzemei az utóbbi években fejlődtek igazán. Felújították a Hajtó-mű- és Felvonógyárat, a Kon-taktát, a Soroksári Vasöntö-dét, a Sortextet, a Harisnyag-nyárat, s emellett új üzeme-ket is telepítettek ide. Téé-szeiknél a Hungarofrukt kam-ionjai egyenesen a földről szállítják külföldre a primő-röket és gyümölcsféléket. A kerület ellátása érdekében a Vörös Október Tsz-nek több helyen árusítóhelyet állítottak